

gogozko tokian aldaparik ez

barrendik 200-300

1A maila

ikaslearena

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna:
Koordinatzaile didaktikoak:

Juxto Egaña (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Begoña Martinez (HABEko teknikaria)
Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Jose Luis Azpillaga (Debabe Udal Euskaltegia)
Felix Sainz (HABEko teknikaria)
Mikel Dorronsoro (HABEko teknikaria)

Partehartzaileak:
Errealizazio didaktikoa:

© HABE 2001. ISBN 84-86968-26-7
Legezko Gordailua: SS-408/01
Inprimaketa: **GERTU Inprimategia. Oñati.**

HABE Erakundeak eskerrak ematen dizkio Debabe Udal Euskaltegiari materialgintza proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duen borondateagatik.

Halaber, esker ona luzatu nahi die euskalduntze-alfabetatzegintzan diharduten euskaltegi guztiei, beren esperientzia eta ekarpena baliagarri izan direlako.

Diseinua, maketazioa eta marrazkiak: **Marisa Mantxola**

Gure esker ona ondoren aipatzen direnei, hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako:
Valderejoko natur parkea. *Ikusgela*. ETB
Euskal Herriko parke naturalak. *Argia* 1.676: *Oporrak* gehigarria

Era berean, argazki, izenburu eta gutunak erabiltzen utzi digutelako eskerrak eman nahi dizkiegu ondoko lagun, elkarte, erakunde eta aldizkariet:

Euskal Hiztegi Entziklopedikoa. *Klaudio Harluxet Fundazioa*
Euskal Herriko basoak. *Aranzazi Zientzi Elkarte*
Atlas Geografikoa eta Politikoa. *Elkarlanean*
Euskal Herria Osatzeko Mapak. *Anaya Haritza*

gogozko tokian aldaparik ez

barrendik 200-300

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

1A maila

ikaslearena

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1.	Lan-egitasmoa	6
2.	Ikastunitatearen ibilbidea	7

2. Atazak

A Ataza:	Valderejo, paradisu txikia	8
B Ataza:	Euskal Herriko parke naturalak	14
C Ataza:	Gure gustuko tokia	19

3. Eranskinak

1.	Autoebaluazio-orria	21

1.

LAN-EGITASMOA

Ikastunitate honetan Euskal Herriko parke naturalei buruz hitz egingo dugu. Zuhaitz eta animalien izenak ikasteaz gainera, zeure gustuko tokiren baten deskribapena egingo duzu: leku hori non dagoen, nola joan daitekeen, zer dagoen, eta bertan zer egin daitekeen.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

1. SARRERA

- Ikastunitatearen eta lan-egitasmoaren aurkezpena (6. or.)

A ATAZA: VALDEREJO, PARADISU TXIKIA

- Bideoan azalduko diren landare eta animaliei buruzko aurreikuspenak
- Bideoa ikusi eta aurreikuspenak egiaztatu
 - -Di/-Ti atzizkia
 - Ibilaldiaren etapak ordenatu
 - Bideoa ikusi (8. or.)

ENTZ/IRAK/MINTZ/HIZT

B ATAZA: EUSKAL HERRIKO PARKE NATURALAK

- Artikulua gainetik irakurri
- Taulako esaldietako parkeak identifikatu
- Lekua adierazteko posposizioak (14. or.)

IRAK/GRAM

C ATAZA: GURE GUSTUKO TOKIA

- Goiz buelta edo egun-pasa egiteko gustuko tokiak aukeratu:
- Jatorrizko hitzunen ereduari erreparatu:
 - taula bete
 - Gustuko tokiak aurkeztu
 - eskema erabili (19. or.)

MINTZ/IRAK/ENTZ/IDAZ

**IKASLEEN
AUTOEBALUAZIOA**
(21. or.)

ATAZA: VALDEREJO, PARADISU TXIKIA

Ataza honetan, Valderejo parke naturalari buruzko bideo-erreportajea ikusteko aukera izango duzu. Bide batez, hiztegia eta hizkuntz forma batzuk ikasiko dituzu, ikastunitatearen bukaeran aurkeztu beharko duzun gustuko tokiaren azalpena ahalik eta txukunena izateko.

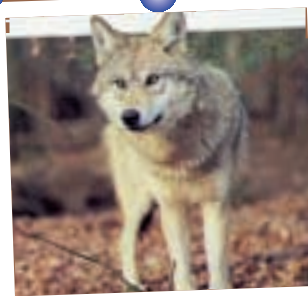
1

- Hasteko, saia zaitetze ondoko galderak komentatzen:
 - Non dago Valderejo Araban, Bizkaian, Gipuzkoan edo Nafarroan?
 - Inoiz egon al zarete han?
 - Nolakoa da, handia ala txikia?
 - Zein herri daude bertan eta inguruan?
- Zuen ustez, nolako zuhaitzak eta animaliak biziko dira Valderejon? Aukeratu ondorengoan artean.

TXAHALA

OTSOA

AZERIA

LIZARRA

BASURDEA

PINUA

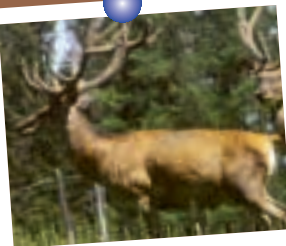
ORKATZA

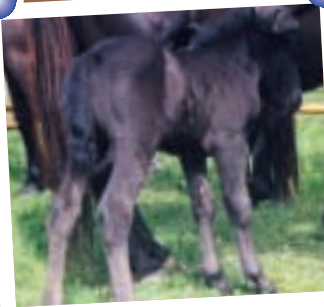
HARTZA

SAIA, PUTREA

OREINA

MOXALA

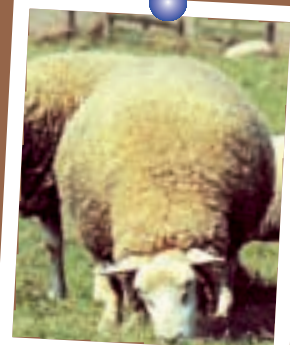
IZEIA

TRIKUA

ARTEA

ARDIA

ZALDIA

KUKUA

ZIKOINA

URKIA

BELEA

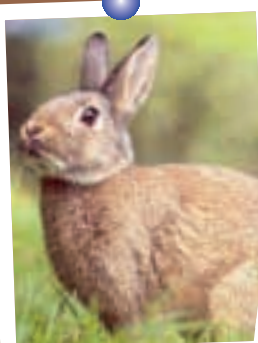
TXIMUA

ARRANOA

SAGUZARRA

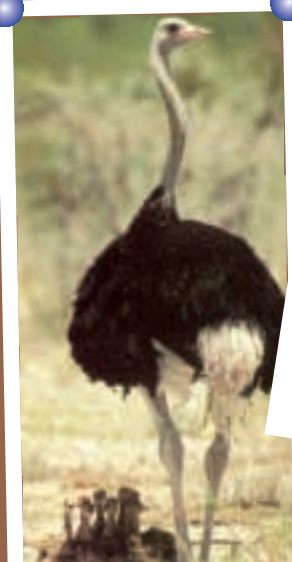
ERBIA

ENARA

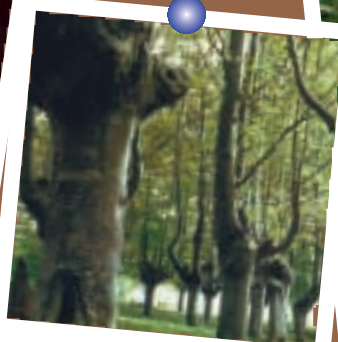
HARITZA

OSTRUKA

KATAGORRIA

PAGOA

PALMONDOA

- landekideei eko begiratu nitzegian.

pinu

pago

ibarr

haritz

lursail

arte

mendi-hegal

harkaitz

sastraka

naturgune

baso

herrigune

mendebalde

basurde

hegoalde

herrialde

orkatz

abelgorri

azeri

lur emankor

ardi latx

otso

sai arre

paraje

LEKUEI BURUZKOAK

LANDAREDIA

ANIMALIA BASATIAK

BASERRIKO ABEREAK

- Pinudi:** pinu-basoa
Pagadi:
Harizti:
Artadi:
Urkidi:

- Landaredi:** landare-multzoa
Arantzadi:
Legedi:
Gizadi:
Araudi:

- Erreparatu ondorengo hitzei eta gaztelaniazko baliokideei: alfabetikoki daude zerrendatuta. Zuen eginkizuna ordenatzea da, hitz bakoitzari dagokion baliokidea jarritz.

1. aisialdi	A. cañón, desfiladero
2. areto	B. denominación
3. baliabide	C. divisar, ver
4. baseliza	D. en toda su extensión
5. begiztatu	E. ermita
6. behatoki	F. excursión, ruta
7. bere luze-zabal-sakonean	G. folleto, hoja informativa
8. bisitari	H. información general
9. errota	I. molino
10. esku-orri	J. naturaleza
11. gomendio, aholku	K. observatorio
12. haitzarte	L. patrimonio
13. haran	M. planta, piso ermita
14. ibilbide	N. recomendación
15. informazio orokorra	O. recurso
16. izadi	P. sala
17. izendapen	Q. tiempo libre
18. ondare	R. valle
19. solairu	S. visitante

- Saiatu ordenatzen Valederejora bisita egiteko gomendatutako ibilbideko pausoak

Esku-orriek hainbat **ibilbide** proposatzen dituzte, tartean herri abandonatuak bisitatzeko **gomendioa** ere. Baina aurretik, **ur-errotaren** museotxora joatea gonbidatzen du.

Handik, Puron ibaiari jarraituta, **haitzarte** ikusgarri batekin egingo dugu topo. San Lorentzoren **baselizatik haran** guztia **begiztatuko** duzu.

Eta handik Valledrueleko harkaitzetara ordu erdiko ibilaldia besterik ez dago. Harkaitzetan zintzilikatuta pausatzen diren sai arreak ikusteko **behatoki** aproposa da

Ezer baino lehen, **bisitariak** Parketxetik pasatzen dira **informazio orokorra** eta ibilbideari begira **aholkua** eskatzera **bere luze-zabal-sakonean**.

- Bideo-erreportajearen bigarren zatia ikusiko duzu, egindakoa zuzentzeko.
- Begiratu aurreko esaldietan azpimarratuta dauden hitzei eta hitz multzoei (*Ezer baino lehen...*). Zertarako balio dute?

A. *Ezer baino lehen, aurretik:*

B. *Handik:*

- Horien ordeaz zein erabil daiteke?

A.

B.

ATAZA: EUSKAL HERRIKO PARKE NATURALAK

Euskal Herrian parke natural ugari dago. Artikulu bat irakurri beharko duzu gainetik eta, irakurketan lortutako informazioaren laguntzaz, taulan azaltzen diren datuak zein parkeri dagozkion esan beharko duzu.

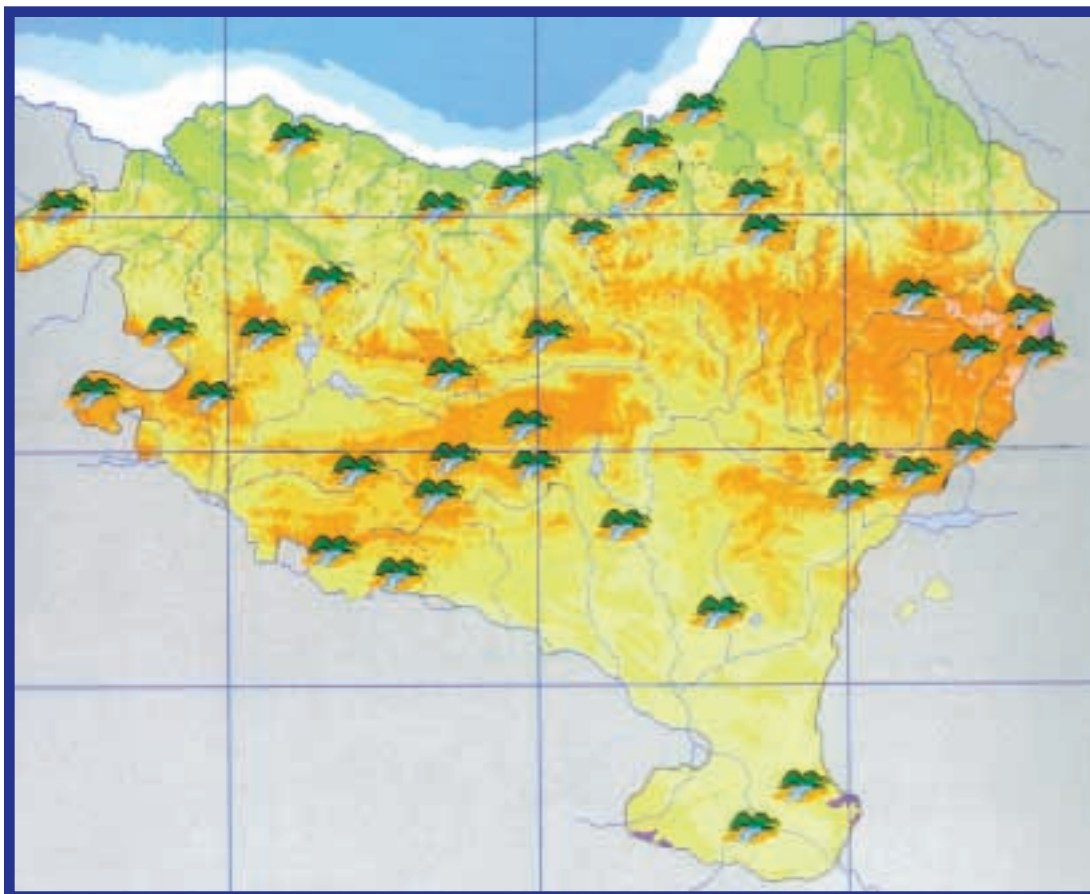
1

- Zure ustez, zenbat parke natural daude Euskal Herrian?

.....		
.....		
.....		

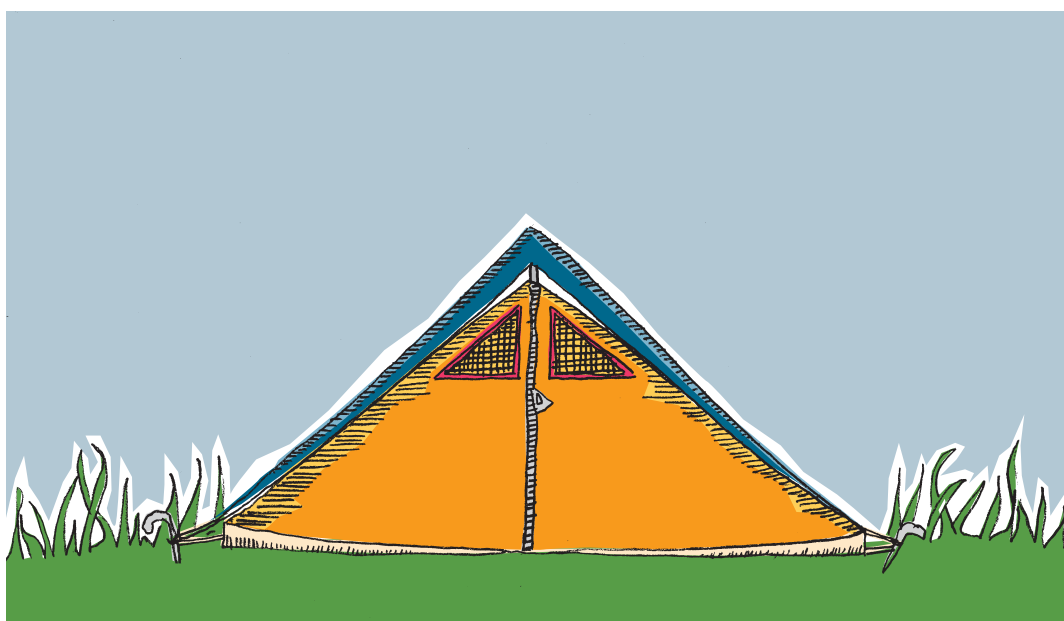
- Begiratu mapari eta saiatu parkeak bertan kokatzen.

- Beheko taulan Euskal Herriko parke naturalei buruzko informazio dago. Irakurri eta ulertu ondoren, esaldi bakoitza zein parkeri dagokion esan beharko duzu *Argiako* artikulua gainetik irakurri ahala.

PARKEA

1. Erreserba hau Ernio menditik hurbil dago.
2. Parke hau Busturialdeko bailaran dago.
3. Bidasoa eta Urumea ibaien artean dago.
4. Gipuzkoako Goierriren bihotzean dago, eta Nafarroarekin muga egiten du.
5. Parke honetan harizti bikainak aurki daitezke
6. Parke honetan goi mendietako fauna ikus dezakegu, eta baita artzainak mendira igotako ardi latxa ere.
7. Inguruan Santimamiñeko kobazuloak daude.
8. Oraindik baso ugari daude parke horretan, esate baterako: Lizarrusti, Itaundieta, Leizadi edo Txindokin.
9. Hegazti migratzaileen pausalekua da.
10. Parkean monumentu megalitiko asko aurki ditzakegu.
11. Urjauzi paregabeak daude.
12. Izokinak, putreak, arranoak, basakatuak eta orkatzak ere aurki daitezke parke honetan.
13. Parke honetatik gertu Izaro uhartea dago. Bertan eratzen dituzte kaioek eta belatzek beren koloniak.
14. Parke honen lur azpian tunel eta erreasto ugari aurki ditzakegu.

Naturari dagokionez, Euskal Herria aberastasun ikaragarria duen lurraldea da. Zenbait gunetan ingurugiro arazo larriak izan baditugu ere, geure inguruko fauna eta flora zaindu eta berreskuratzeko parke naturalak izendatu dira zenbait eremutan.

ENTZUN, IKUSI, USAINDU ETA UKITU PARKE NATURALAK

Euskal Herrian babestutako naturguneak ugari dira, baina ez dute guztiek maila bereko babesa. Zainketaren arabera izen desberdinak hartzen dituzte. Horietako izendatze-mota bat da Parke Naturalak. Euskal Herrian hamaika gunede izen honekin: Pagoeta, Aiako Harria, Aralar eta Aizkorri Gipuzkoan, Gorbea eta Urkiola Bizkaian, Valderejo, Entzia eta Izkiz Araban eta Bertiz eta Urbasa Nafarroan. Azken lurralde honetan Bardeetako parkea izendatzeko azken bideratzeak besterik ez dira falta eta Aralarako parkea ere aurreikusia dago.

Hamaika izateari laster utziko diote beraz parkeek, eta egia esan gaur egun ere bat gehiago hartzen da kontuan, Urdaibai Biosfera Erreserba ere zaku berean sartzen baita.

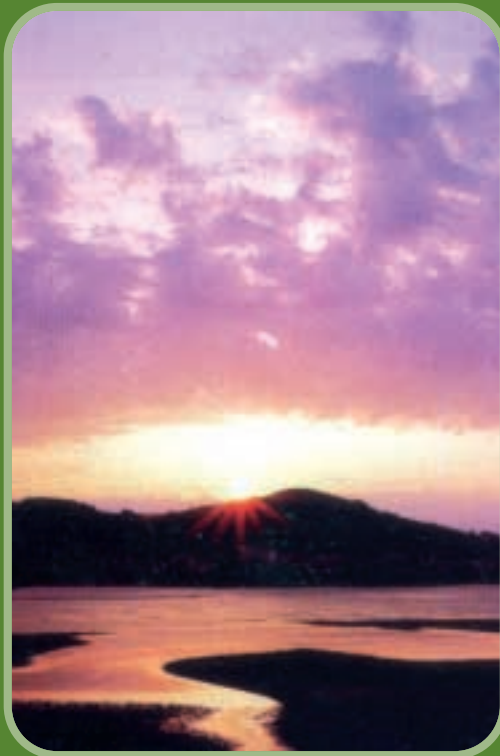
Euskal Herrian hamabi parke natural daude, lau Gipuzkoan, hiru Bizkaian, hiru Araban eta bi Nafarroan

URDAIBAI BIOSFERA ERRESERBA

Busturialdeko bailaran kokaturik, izugarrizko balio ekologikoa duen lurraldea da.

Oiz mendiaren magalean Oka ibaiak jaiotzen da eta Gernikatik aurrera ur gazia eta geza nahastuta dauden estuario bilakatzen da. Estuario honen luzera 12 km-koa da eta itsasoratzea hondar pilaketa izugarrien artean egiten du. Lurralde heze hau, hegazti migratzaileen atsedenera da. Europa Erdialdeko hotzetatik Afrikarako bidea hartzen dutenean, hegazti askok Urdaibai dute erreferentzia puntu eta bertan Iberiar Penintsulan ikusterik ez dagoen hainbat espezierekin egin daiteke topo. Itsas beleak edota kaioak oso arruntak dira ingurune honetan. Hauek, hondar artean bizi diren animaliez hornitzen dira. Izaroko uhartea, hegazti hauentzat paradisu bikaina da eta kaioek eta belatzek beraiei koloniak bertan eratzen dituzte.

Inguru honetan, Santimamiñe, Kortezubiko kobak aurki ditzakegu. Bertako margoak garrantzi handikoak dira, baina ez dago beraien ikusterik joan den urte amaieraz geroztik. Jendearen sartu-irtenak hondatzeko arriskuan jarri ditu eta atea itxi dute oraingoz.

PAGOETA

Ernio menditik gertu dagoen erreserba honetan paisaia ezin hobeak ikusteko parada dugu. Baso misto bikainak eta kalizaz osatutako ibarrak topa daitezke bertan. Geologikoki interesgune apartak ditu bere baitan. Hala nola, Errezil erreka baidara edo Salubitako iturburua, Gipuzkoako iturburu karkasiko garrantzitsuena da berau.

Pagoetako basoek aparteko garrantzia dute eta gutxi bilatu gabe ere harizti paregabeekin egingo dugu topo.

Pagoetan, gizakiaren presentzia aspaldikoa dela oso nabarmena geratzen da, bertan topa ditzakegun monumentu megalitikoek esker.

AIAKO HARRIA

Iparraldetik zein hegoaldetik begiratzuz gero ikusten den harritzar bitxi honek ikusgarritasun eta balio geologiko handia du. Hiru gailur ditu: Irumugarrieta, Txurumurru eta Erroilbide. Bidasoa eta Urumea ibaien artean kokatuta dagoen harritzar honek, urjauzi paregabeak ditu. Hauen artean, Aiztondo, 100 m-ko jauzierarekin, eta Endara aipatuko genituzke.

Inguru horietan, harizti paregabeak aurki daitezke, batez ere Bianditz edo Oihanleku izeneko parajeetan. Parke honetatik zerbait azpimarratzekotan, bere faunak aipamen berezia merezi du. Endarako arroilean, izokinak topa daitezke. Zeruari so eginez gero, putreak edo arranoak ikusteko zailtasunik ez da izaten eta lurtean berriz, basakatua eta orkatza topa ditzakegu.

ARALAR

Gipuzkoako Goierriren bihotzean kokatuta eta Nafarroarekin muga eginez, bertaratzen den edonor txunditzeko adinako edertasuna du Aralarrek eta Gipuzkoako mendilerro maltatuena Izatea lortu du. Edonondik begiratuta ere, Txindokiren irudi apartekoa ikus daiteke. Bertan, betidanik bizi izan da gizakia eta gure arbasoen aztarna ugari topa daitezke bertan. Antzina, baso ugari zeuden, baina hauetako asko abeltzantzarako lurak lortzeko asmoz moztu egin ziren. Hala ere, oraindik ere baso ugari aurki daiteke Aralarren, hala nola, Lizarrusti, Itaundieta, Leizadi edota Txindokiko ipar hegala.

Mendilerroaren kararrizko izaerak eta ur pilaketek, ur putzu eta lurrazpiko erreka eta tunel ugariren sortzea ekarri du.

Faunari dagokionean, goi mendietako fauna orokorarekin egin dezakegu topo eta baita artzainek mendira igotako latxa ardiarekin ere.

- Beheko eredueta lekua edo kokapena adierazten duten posposizio batzuk daude. Aztertu eta gero, saia zaitez beheragoko adibideak osatzen, ezagutzen dituzun posposizioak erabiliz.

EREDUAK:

Erreserba hau Ernio menditik hurbil dago.
Bidasoa eta Urumea ibaien artean dago.
Inguruan Santimamiñeko kobazuloak daude.
Parke honetatik gertu Izaro uhartea dago.

ADIBIDEAK:

- Parkea lau herrigune daude.
- Harkaitz garaietan dabil beti, habia etengabe hegaka.
- Basoko zuhaitz izkutatzen dira oreinak.
- Puron ibaiak zeharkatzen du Valderejo parkea.

Urkiola

Urbasa

Biasteriko ezeguneetako bat

ATAZA: GURE GUSTUKO TOKIA

Azken ataza honetan, zeure gustuko irtenaldi bat —goiz-buelta edo egun-pasa— prestatu beharko duzu, ikaskideei aurkezteko: leku hori non dagoen, nola joan daitekeen, zer dagoen eta bertan zer egin daitekeen azaldu beharko diezu.

1

- Denok dugu gustuko tokiren bat goiz-pasa edo egun-pasa joateko, etxetik hurbil edo kilometro batzuetara eta, seguru asko, urtean behin baino gehiagotan joaten gara leku horretara. Eta zuk? Kontatu, bada, ikaskideari eta aukeratu bion artean gustuko toki bat.
- Entzun gustuko toki batzuei buruzko azalpenak eta saiatu mapan kokatzen aipatzen diren herriak eta tokiak.

2. Atazak

- Irakasleak entzundakoaren transkripzioa emango dizu. Irakur ezazu eta bete ondorengo koadroa.

Gustuko tokiak	Non dago? Nola irits daiteke hara?	Zer dago han: landaredia, fauna, etxeak...?	Nola antola daiteke egun-pasa? Bazkaltzeko tokirik? Gomendiorik?	Zein dira inguruan dauden aukera edo ibilaldiak?
URBIA				
GOPEGI				
IZARRAITZ MENDIA				

- Orain gustuko tokiari buruz dakizuena komentatu eta ordenatu egingo duzue, beheko galderei erantzunez, hau da, aurreko azalpenetako eskema bera erabiliz.

• Non dago? Nola irits daiteke bertara?

.....

.....

.....

• Zer dago han: landaredia, fauna, toki interesgarriak...?

.....

.....

.....

• Nola antola daiteke egun-pasa? Bazkaltzeko tokirik? Gomendiorik?

.....

.....

.....

• Zein dira inguruan dauden aukerak edo egin daitezkeen ibilaldiak?

.....

.....

.....

- Azalpena egiteko unea iritsi zaizue. Zuek azaldu bitartean, beste bikoteak adi-adi egongo dira eta, tokiak entzun ahala, mapan kokatzen ahaleginduko dira.

1. AUTOEBALUAZIO-ORRIA

■ Ikastunitatean hiru ataza egin ditugu:

1. Valderejo parkea
2. Euskal Herriko parke naturalak
3. Gure gustuko tokia

■ Zein gustatu zaizu gehien/gutxien? Zergatik?

.....

.....

.....

.....

■ Probetxugarriak iruditu al zaizkizu?

Bai:

Ez:

■ Zailak ala errazak izan dira?

Zailak:.....

Errazak:.....

■ Ikasi duzunetik zer azpimarratuko zenuke?

Hiztegia:

Aditz-formak:

Pospozizioak:

■ Zer kostatu zaizu gehien? Zer hobetzen saiatu behar duzu?

Kostatu:

Hobetu:

[illegible]

OHARRAK

Handwriting practice area with 25 horizontal dotted lines on a yellow background.

HABE

Helduen Alfabetatze eta Berreuskalduntzerako Erakundea

Erakunde Autonomiaduna
Organismo autónomo del

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Mutrikuko
Udala

Deba Hiriko
Udala

Elgoibarko
Udala

ISBN 84-86968-26-7

9 788486 968267